

VASMEGYE

A VAS MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT MAGAZINJA 2022. DECEMBER   vasmegye.hu

*Minden kedves olvasónknak áldott, békés karácsonyt
és boldog új esztendőt kívánunk!*

A BERZSENYI-KULTUSZ ÁPOLÁSA EGYHÁZASHETYÉN

Majthényi László

Kedves Olvasóink!

A megyei és határon túli értékeket bemutató lapszámunkkal szeretnénk elbűcsúzni az idei évtől. Érdekes és értékes, csendes képzeletbeli utazásra invitáljuk Önöket, bízva abban, hogy mind többen kapnak kedvet a kiránduláshoz.

A közgyűlés két alelnökével és a megyei jegyzővel úgy döntöttünk, hogy ezt a barangolást a számunkra legkedvesebb vasi érték bemutatásával kezdjük. Választásunkat megyei értékeink szépsége, fontossága, egyedisége mellett személyes kötődés, érzelmi okok, emlékek is segítették.

A fentiek jegyében kívánok Önöknek áldott, békés karácsonyt és egészségben, eredményekben gazdag, boldog új esztendőt!

Majthényi László

Vas Megyei Közgyűlés elnöke

Berzsényi Dániel Emlékmúzeum

A költő Vas megye e kis településén 1776-ban látta meg a napvilágot, s gyermekkorát itt is töltötte. Szülei, Berzsényi Lajos és Thulmon Rozália egyszerű életű falusi nemesek voltak. Atyja büszkén emlegette ősi jogait, hűségesen ragaszkodott elődeinek vallásához és ő tanította, nevelte otthon fiát 1788-ig, amikor a soproni líceum előkészítő osztályába került a még gyermek költő. Felnőtt életének ismertebb része a Somogy megyei Niklához kötődik ugyan, de szülőfaluja igyekszik méltó módon megőrizni híres szülötte emlékét. Pezsgő kulturális élete, vonzása a mai irodalmárok és művészek irányába is vélhetően e töről fakad.

A költő tiszteletére a községben emlékhelyeket hoztak létre, de évente ismétlődő eseményekkel is őrzik emlékét.

Déry Tibor 1956. június 6-án avatta fel a szülőházban berendezett emlékmúzeumot, ami azóta is, kiállításában többször megújulva működik és látogatható. Az irodalmi emlékhely előterében Blaskó József által készített Berzsényi emlékkút látható, a falu szívében pedig Antal Károly Kossuth-díjas szobrászművész Berzsényi szobra áll.

A településen található Berzsényi emlékpark is, melyet dr. Boros

Azt mondják, véletlenek
nincsenek...

Munkahelyem, a Megyeháza, Szombathelyen a Berzsényi Dániel téren található, ahol az ablakon kitekintve a Berzsényi szobrot látom nap mint nap. Egyházashtyén nem messze lakunk Dani uraság egykori szülőházától, mit gondolnak, melyik utcában?

József nyugalmazott erdőmérnök hozott létre.

Az ünnepek közül kiemelkedik a „Berzsényi Emléknap”, amit minden évben a költő születésnapját megelőző szombaton tartanak az Emlékház előtt. A neves vendégek részvételével tartott országos jelentőségű eseményen méltó módon emlékeznek meg a költőről.

Szintén rendszeres esemény a nyári időszakban megrendezésre kerülő „Heteyi Nemzetközi Kulturális Napok” fesztivál, ahol nemzetközi kórustalálkozó és több művészeti ágban megrendezett program emeli a Berzsényi-kultusz fényét.

Egyedi eseményekkel is színesítik az emlékezést, ezek szervezésében ugyancsak közreműködik a Múza Egyesület, mely céljával is tűzte a hagyományok fenntartását.

A jeles költőt megidéző programok szellemi találkozóhelyként is működnek, a Berzsényi család ma élő tagjai pedig ilyenkor eljönnek az ország, de a világ távolabbi pontjairól is.

Egyházashtyete a Kemenesalján fekvő község, melynek életét, szokásait, erős kulturális motivációját jelentősen befolyásolta és ma is meghatározza, hogy a híres költő, Berzsényi Dániel, a település szülötte.

SÁRVÁRI NÁDASDY-VÁR ÉS NÁDASDY-ÓRA

Kondora Bálint

A sárvári várat a XIII. század végén kezdték el építeni. A királyi építkezéseket követően a Kanizsaiak a XV. század végéig egy zárt udvarú, palotaszárnyakkal és védőművekkel körbevett várat építettek ki.

történeti falkép-gyűjteménye, s mint ilyen, ez az egy maradt meg. A képeket Hans Rudolf Miller festette 1653-ban, nagyrésztük II. Nádasdy Ferencnek a „fekete bég”-nek törökellenes csatáit ábrázolják. A terem oldalfalain a szintén bécsi származású, de Sopronban lete-

Megyénk értékei között nincs és nem is lehet hierarchia, mert mindegyik egyformán értékes. Ha egyet mégis ki kell emelni közülük, az számomra nem lehet más, mint a sárvári Nádasdy-vár. Ezen építmény felbecsülhetetlen történelmi hagyatékként maradt ránk, belőle a letűnt évszázadok ereje sugárzik, vitéz tettek és egykor pezsgő tudományos és kulturális élet színtereként. Számomra elsősorban mégsem ezért fontos. A vár gyermekkorom egykori helyszíne, ahol egy közösség része lehettem, néptáncgálákon fellépve koptathattam az udvari nagyszínpadot. Tinédzserkorom tere, ahol sok-sok hajnalba nyúló koncerten élhettem ki fiatalságom. Felnőttkorom fontos pontja, hiszen a várban mondhattam ki feleségemnek a boldogító igent. A vár nem csupán egy épület vagy érték a sárváriak számára, hanem jóval több annál. **Identitásunk része!**

Nádasy-vár, díssterem

A mai megjelenését is meghatározó munkálatok Nádasdy Tamás idejében, 1549 és 1562 között zajlottak, majd a XVII. század közepén ismét jelentős építkezések folytak, ekkor már III. Nádasdy Ferenc országbíró irányítása alatt. A későbbi tulajdonosok komoly átalakítási munkálatokat már nem végeztek, a XIX. század elején azonban a vár külső homlokzatát átalakították a ma látható formára.

Azon kevés magyarországi, reneszánszkorban épített emlék közé tartozik, mely komolyabb károk nélkül élte át az évszázadokat.

A kastély emeletén található díssterem mennyezeti csataképsorozata a hazai barokk művészet legnagyobb szabású monumentális

lepedett Dorfmeister Istvánnak jó száz évvel későbbi, 1769-ben vegyes technikával készült ótestamentumi jeleneteket ábrázoló művei láthatók. A történeti hangulatot fokozza a gyönyörűen aranyozott, csavart lábakon álló kabinetszekrény.

A Nádasdy-család Magyarország meghatározó családja volt a XVI-XVII. században, a sárvári vár pedig ekkor a Nádasdyak központjaként működött.

1671-ben, Nádasdy III. Ferenc országbíró kivégzésekor elvesztették minden vagyonukat, köztük az Európában is ismert családi műkincs-gyűjteményt. Ennek részét képezte az az ún. Nádasdy-óra, melyet 2010-ben a család Kanadában élő hölgytagja, Rajottné Nádasdy

Erzsébet ellentételezés nélkül átadott a sárvári Nádasdy Ferenc Múzeumnak. Az óra szerkezete a XVII. századra utal, ám eredeti kinézetét az átalakítások során elvesztette. Ez az egyetlen olyan műtárgy a megyében, amely a XVII. századi Nádasdyak egykor híres műgyűjteményéből származik. Az óra a sárvári múzeum állandó kiállításán megtekinthető.

A sárvári vár nemzeti kulturális örökségünk jeles hordozója és méltán foglal el különleges helyet a kiemelkedő jelentőségű Vas megyei értékek tárházában.

SZŐLŐ JÖVÉSNEK KÖNYVE, KŐSZEGI SZŐLŐ JÖVÉS ÜNNEPE

Marton Ferenc

A kőszegi szőlőtermelés és borkészítés története több évszázadra nyúlik vissza, ennek neves dokumentuma a Szőlő Jövésnek Könyve. A Szent György-napi Szőlő Jövés Ünnepe rendezvénysorozat fő eseménye is a szőlőhajtások bemutatása és könyvben való rögzítése.

megválasztása. A hajtásokat a tisztújítási ünnepség első felében hozták be az önkormányzati testületek elé azért, hogy az új városbíró már az új hajtásokba vetett reménysége jegyében vállalhassa hivatalát. Az európai kultúrtörténetben ez a gyakorlat példa nélküli. A könyvben a rajzos illusztráció mellett 1930-tól a mintavétel helyét is megjelölték,

Kőszeg igazi ékszerdoboz a Magyarországnak, ezen belül is Vas megye történelmének évszázadok óta meghatározó kisvárosa. Az itt élők hagyományai közül a „Szőlő Jövésnek Könyve” és a hozzá kapcsolódó ünnep a maga több száz éves tradíciójával, szívet és lelket melengető esemény számomra minden évben. Ennek oka nem csupán családi kötődésünk, hanem mert magyar emberként felemelő a tudat, hogy az előttünk élő generációk milyen példaértékű módon becsülték meg a természet áldásait, adományait életük, munkájuk során.

Szőlő Jövésnek Könyve

A kőszegi „szőlőjövés” rítusa valószínűleg egy középkori jogszokásból alakulhatott ki és feltehetően már a 16. században is élt. Sárkányölő Szent György napja a XVIII-XIX. századig országsgazda a közigazgatási év kezdetének, egyben a városi tisztújítások napjának számított, ennek részeként jegyezték le a hajtások bemutatását. Az 1740-től vezetett könyvbe április 24-én rajzolták le az első tavaszi szőlőhajtásokat, a jövéseket. A város tisztviselőinek megválasztása a régi belső és külső tanács lemondásával kezdődött és a hivatalviselőkével folytatódott. Ezek közé tartoztak a hegy mesterek, akik „a szőlőhegyről jelképet hoztak” a választásra és ezt követte az új gazdálkodási év tisztviselőinek

többszörre a dülők mikroklimatikus különbsége és a különböző évszázadú hajtások összevetetősége miatt. Az eredeti 18. századi könyv már betelt, a jelenlegi, melyet 1991 óta vezetnek, Kőszeg német testvérvárosa, Vaihingen an der Enz ajándéka. A berajzolást szakavatott képzőművész végzi, aki mérethűen, akvarell technikával készíti el a festést.

Napjainkban a Szent György-napi „szőlőjövés” megjelölését, a könyvben való nyilvános bejegyzés hagyományát az egész város magáénak érzi. A Szent György-napi Szőlő Jövés Ünnepe rendezvénysorozat fő eseménye is a szőlőhajtások bemutatása a Városháza előtti téren. A szőlősgazdák ekkor a levágott „jövésüket” – származási helyükkel, a szőlő

fajtájával gondosan megjelölve – a mindenkori hegybíró vezetésével a táncosok, a Könyvet üvegbúra alatt hordozó legények és puskával fel-fegyverzett darabontok kíséretében viszik a Városháza elé. Itt történik a friss hajtások bemutatása a polgármesternek, valamint a hegybíró beszámolója az elmúlt borászati év eredményeiről, a szőlők jelenlegi állapotáról. A polgármester fogadalmat tesz, hogy ő maga is jó gazdája kíván lenni a városnak és tradícióinak, majd elrendeli az új hajtások bejegyzését, melyre a Jurisics vár Lovagtermében kerül sor. Közel egy hétig tartó látványos ünnepségsorozat veszi ezzel kezdetét a városi intézmények, a bortermelők, a civil szervezetek részvételével. A programsorozat része többek között a kőszegi, megyei és kétévente megrendezésre kerülő nemzetközi borverseny, a Szőlő és Klíma Konferencia is, melyeket zenés, táncos és szakmai programok is kísérik.

A SZOMBATHELYI SZENT MÁRTON HAGYOMÁNY

dr. Balázs Péter

Szombathely – antik eredetű latin és későbbi magyar – neve, mint Szent Márton szülőhelye vált ismertté Európában. A keresztény világ egyik legkedveltebb szentjének születéshelye-legendája a Szent tanítványa és életrajzírója, Sulpicius Severus Vita Martini című írásán alapszik.

Nagy Károly karoling uralkodó a 791. évi pannóniai hadjáratáról hazatérve minden bizonnyal Szent Márton – a dinasztia védőszentje – iránti tisz-

de egész Magyarország, sőt a Kárpát-medence legrégebbi, napjainkig folyamatosan használt keresztény kultushelye. Oldalkápolnájában ma is olvasható a latin nyelvű felirat: „Hic natus est S. Martinus” azaz „Itt született Szt. Márton” és a templomban őrzik Szent Márton ujjereklyéjét is. A templom előtti kútra 1938-ban állították fel Rumi Rajki István „Szent Márton megkereszteli édesanyját” című alkotását. Egy újabb kori legenda szerint a templom előtti kút vizével keresztelte meg édesanyját a Sabariába hazalátogató Márton. A török időkben ide, a me-

Szent Márton személye és hagyománya nemcsak Szombathely történetének meghatározó eleme, hanem közös identitásunk alapja is. Szent Márton kifejezi mindazt, amilyenek magunkat és a város közösségét is látni szeretnénk, az Európa-szerte ismert szent személye és kultusza pedig messzire viszi városunk hírét. A köpeny megosztásának gesztusa mindannyiunk életében követendő példaként áll.

A zarándokok a templom mellett 2007-ben kialakított Szent Márton Látogatóközpontban egy időutazást tehetnek az ókeresztény kortól kezdve napjainkig. Gyerekeknek és felnőtteknek maradandó élményt nyújtanak és betekintést engednek a különböző tárta-

Rumi Rajki István: „Szent Márton megkereszteli édesanyját”

teletből kereste fel Sabaria romjait. Az uralkodó és a kíséretében lévő főpapok ezek közül az építmények közül jelölhettek ki egyet, amelyet aztán a továbbiakban mint Szent Márton szülőházát tartottak számon. Az építmény helyén legkésőbb a IX. század első felében keresztény templom épült, így a mai Szent Márton templom nemcsak Szombathely,

gye második legjelentősebb városába menekült a vassvári káptalan és a vármegye székhelye is, végül erre az egyházi és világi központra épült rá a XVIII. században püspökség, amivel egyúttal a modern város alapjai is megteremtődtek.

Szombathely városa 2005-ben bekapcsolódott a Szent Márton Európai Kulturális Útvonalba.

Vesperás utáni lampionos séta a Szent Márton templomhoz

tok és foglalkoztatók a hely történetébe, Szent Márton életébe és tiszteletébe.

Tours püspökére, az egyházmegye védőszentjére minden év novemberében ünnepi vesperással és lampionos sétával, a szobor megkoszorúzásával emlékezik a város.

BURGENLANDI NEMZETRÉSZ ÉRTÉKTÁR

Az Órvidék értékei „Kisebbség lenni nem sors, hanem feladat...”

Ha a külhoni magyarságra gondolunk, biztosan nem a Vas megye szomszédságában lévő Burgenland tartomány és az ott élő magyar népcsoport jut először eszünkbe. Az órvidéki magyarok lélekszáma bár csak néhány ezer főt számlál, elkötelezettsége kultúrája, hagyományai és nyelve iránt annál erősebb. Az egykori határőrök feladata a határvonalak védelmezése volt, de mit őriznek utódaik, a mai órvidéki magyarok?

Óriszigeti színjátékosok

Az Órvidéken fellelhető értékek – beszélhetünk akár a magyar nyelvű színjátszás hagyományáról, vagy az egyházi épített örökségről – tanúbizonyságot tesznek arról, hogy a burgenlandi magyarság kultúrájának gyökerei évezredek múlttal rendelkeznek. A Burgenlandi Magyar Kultúregyesület Értéktár Bizottsága összegyűjtötte és nemzeti értékének minősítette mindazt a kulturális örökséget, amely a négy magyarlakta település Felsőpulya, Órisziget, Alsóór és Felsőór sajátja – így az Órvidéken tevékenykedő magyar egyesületek értékmező tevékenységétől kezdve a népdalkincsen keresztül a hagyományos rendezvényekig, mint a Ferenc Napi Búcsú és Háromtánc Felsőpulyán, vagy az évente megrendezett Újévi Operett Gála.

Az értékek megőrzésének egyik legfontosabb pillére az anyanyelv. Az Órvidék magyar településein a honfoglalás óta beszélnek a magyart, pontosabban a nyugat-dunántúli nyelvújítás órvidéki változatát. A sajátos és egyedi dialektus a tudósokat és a művészeket is foglalkoztatta és foglalkoztatja a mai napig. „Kisebbség lenni nem sors, hanem feladat...” – írja versében Pulay Gyula. Az Órvidék tudóst és költőnt is adott a magyar kultúrának. Imre Samu, felsőőri származású nyelvész volt, a Magyar Tudományos Akadémia tagja. Egyik legjelentősebb műve, a Felsőőri tájszótár, amelyben összegyűjtötte a burgenlandi magyar város szóhasználatát. A Gyepűfüzesről származó költőnő, Hajnal Anna a Nyugat harmadik nemzedékéhez tartozott és verseiben megörökítette szülőfaluja iránti szeretetét. Az elbeszélő kultúrának és a népi mesemondásnak is megvoltak a képviselői, köztük az alsóőri Csulak Róza, aki az Aranymadár című elbeszélésében a helyi magyarság sorsát vizualizálja, szimbolizálva azt a madárkával.

Felsőőri Református Ifjúsági Olvasókör

Az értékek megőrzésének másik fontos alapja a közösség. Magyar egyesületi életről ma már száz év távlatában beszélhetünk az Órvidéken. Az 1889-ben alapított Felsőőri Református Ifjúsági Olvasókör száz éve gondoskodik a magyar nyelvű színjátszásról népszínművekkel és

vígjátékokkal. A bemutatók fontos társasági eseményeknek számítanak Felsőőrött. Alsóór is büszkélkedhet egy 1919-ben alapított és a mai napig működő egyesülettel. Az Alsóőri Énekkart Dalárda néven alapították. A helyi katolikus egyház és a község célja nevelő célzatú volt. A háborús évek hatására a rossz példákat követő ifjúságot a dalokkal szerették volna példamutató közösséggé formálni, tagjai kizárólag férfiak voltak. Működésük első éveiben színjátszással is foglalkoztak, ezzel elültetve azokat a magokat, amelyekből kinőtt a ma már negyven éve működő Alsóőri Kétnyelvű Színjátszóegyesület és Kultúrkör.

Órisziget, Szent László templom

Az épített örökség is az ezeréves magyar kultúrát bizonyítja, az árkados házakkal, szeres településformával, és a templomokkal, amelyek a négy magyarlakta település hitéletének sokszínűségét mutatják meg. Az óriszigetiek többsége evangélikus, a templom Luther Márton jelmondatával magyarul fogadja a betérőket: „Erős vár a mi Istenünk!”.

Óriszigeten katolikusok is élnek, a románkorinak vélt Szent László templom freskóinak jelentésére a mai napig nem találtak válaszokat a kutatók. Az alsóőriek katolikusok, ahogy a pulyaiak is, a felsőőri magyarok pedig református hitüket gyakorolják a jövőre építésének 250. évfordulóját ünneplő templomban.

BARANGOLÁS A MEGYEI ÉRTÉKEK MENTÉN

Bár az évnek már a „csendesebb, behúzódós” időszakát éljük, az őszi és téli hónapokban se zárkózzunk otthonunk falai közé. Vár bennünket most is a természet sajátos csodáival, de aki a komfortosabb, nem szabadtéri kikapcsolódásra szavaz, annak is ajánlunk megyei értékeink közül meglátogatni érdemes, gyönyörű úticélt.

nagyterembe, amely három nagy ajtóval nyílik az erkélyre. Az elegáns kiképzésű terem a legszebb koraklasszicista alkotás a magyarországi emlékek között. A freskók F.A. Maulbertsch alkotásai, témájuk Savaria történetének jelentős eseményei. A díszterem melletti szoba falát borító selyem tapétáról kapta nevét a Sárga szalon, ahol az ajtók felett Dorffmaister István játékos puttói láthatók, s korabeli az ablakok közé

A püspöki kápolna legnagyobb értéke az oltár alabástrom feszülete, a kagylósfülkében elhelyezett püspöki trónus, illetve egy intarziás vitrinben barokk, rokokó és 19. századi kegszerek láthatók.

Hazánk első archeológiai kőtára a palota földszintjén lévő Sala Terrena, ahol Savaria kövei, feliratos és művészi oszlop- és szobortöredékek, sírköfeliratok kerültek kiállításra.

A Püspöki Palota tárlatvezetés keretében is megtekinthető, melyre a látogatóközpont honlapján jelentkezhetünk be.

A Ság hegy a kráterével

és a Trianoni emlékkereszttel

A Ság tanúhegy és környéke Kemesalja és a Nyugat-Dunántúl egyik legszebb vidéke.

Csodálatos kráterét nemcsak a kirándulók keresik fel, az évente megrendezett Kráterhangversenynek köszönhetően komoly- és könnyűzenei koncerteknek, zenés színházi előadásoknak is egyedülálló környezetet nyújt.

A Ság hegy a Balaton felvidéki tanúhegyek legnyugatibb tagja. Keletkezéséről a korabeli néphit azt tartotta, hogy maga Lucifer építette a hegyet hét nap alatt alsósági ördögeivel, hogy a magasból gyönyörködhessen a táj szépségében. Valójában több millió évvel ezelőtt egy hatalmas tenger, a Pannon-tenger borította a vidéket, ahol a tenger mélyén intenzív vulkáni tevékenység zajlott. Ennek köszönhető a Ság hegy kialakulása is, mely 5 millió évvel ezelőtt még működő vulkán volt. A felszínre törő izzó láva megszilárdult és páncéllként védte a hegyet a természeti erők romboló hatásától.

Püspöki Palota

Szombathelyi Püspöki Palota

Szombathely belvárosában a Püspöki Palota hazánk egyik legszebb, késő barokk (copf) stílusú épülete. Építtetője az egyházmegye első püspöke, Szily János volt. 1778-ban kezdték el a munkát és 1783-ra már be is költözhetett a püspök.

A palota szinte minden helyisége kínál szépséget, művészeti értéket, ezekből szemezgetünk. Az épület reprezentatív termei és szobái az első emeleten találhatóak. Az előszobát XVIII. századi bútorok díszítik, a falakon körben a szombathelyi püspökök arcképei láthatók. Innen juthatunk a legdíszesebb terembe, a két szint belmagasságú

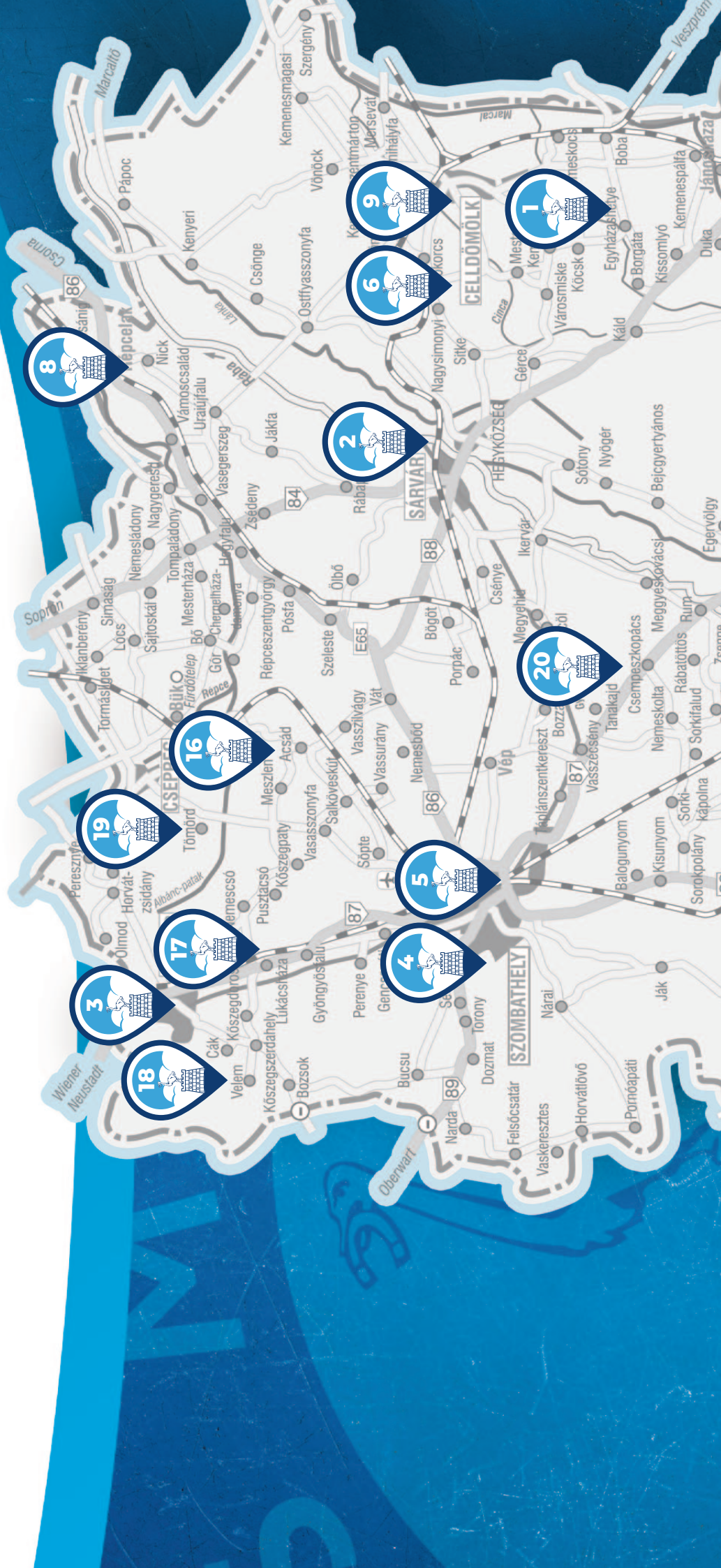
elhelyezett faragott, áttört lombdíszes keretezésű velencei tükör. Az emeleti sarokszoza a Szent Pál-terem, melynek falait fa lambériába foglalt nagyméretű olajfestmények borítják. A képek témájául Szent Pál tanításai, szolgáltak. A könyvtárszoza mai formáját Mikes János alakította ki 1927-ben a szombathelyi püspökök magánkönyvtárából, ahol egy rejtett ajtó is helyet kapott, mely mögött gyorsíró jegyzetelte a fontos tárgyalásokat. A mennyezet négy sarkában Mayer Sándor szobrász Mária Terézia, Szily püspök, Mikes püspök és Habsburg Ottó gyermekkori portróját mintázta meg.

VAS MEGYEI ÉRTÉKTÁR

VÁLOGATÁS

1. Egyházashelye – A Berzsényi-kultusz ápolása
2. Sárvár – Nádasdy vár
3. Kőszeg – Szőlő Jövésnek Könyve, Kőszegi Szőlő Jövés Ünnepe
4. Szombathely – Szent Márton hagyomány
5. Szombathely – Püspöki Palota
6. Ság hegy a kráterével és a Trianoni emlékkereszttel
7. Óriszentpéter – Az őrségi tökmagolaj
8. Nicki műgát
9. Soltis Lajos Színház Celliómők
10. Bértaltavári őssálat régészeti lelőhely
11. Szőcei tőzegmohás láprét
12. Pankaszi harangláb
13. Órségi / Magyarzombatfai fazekasság hagyomány
14. A szentgotthárdi csata
15. Döröske – Mérlegmúzeum
16. Acsád – Márk Rosarium
17. Lukácsháza – Tolnay Sándor munkássága
18. Velem – Stirling-villa
19. Tömördi madárvárta
20. Csempezkopácsi Szent Mihály templom

Az eredetileg 291 méteres hegy ma csak 279 méter magas, a hegy bazaltjának kitermelése miatt. A mintegy 17 millió tonna kő eltávolításával jelentősen megváltoztatták a hegy formáját és magasságát, de a bányászatnak köszönhető az a ritka élmény, hogy feltárul előttünk a hegy gyomra, betekinthetünk az egykor működő vulkán kráterébe. Történetének megismerésében a hegyen található Vulkán-tanösvény táblái is segítik az érdeklődőket. A Somlói borvidékhez tartozó hegy oldalában kiváló minőségű bor terem, ami szintén vonzóvá teheti ezt a vidéket.

A Ság hegy tetején magasodik az 1934-ben emelt Trianoni Emlékkereszt, mely nagyrészt közadakozásból és az akkori bányatulajdonos támogatásából épült. Az ország legnagyobb, 19 méter magas trianoni emlékműve az 1920-as, Magyarországot megcsonkító békeszerződésre emlékeztet. Az alkotás a folyamatos zarándoklatok mellett évente kétszer emlékező ünnepségek helyszíne. Az egyedülálló természeti környezet és az emlékmű egysége a megye, a térség különleges vonzereje.

Őrségi tökmagolaj

Barangoljunk tovább, látogassuk meg most az Őrséget, a megye délnyugati szélén elhelyezkedő tájegységet. Érdekes, mert a jellegzetes település- és tájszerkezet, a jó levegő élvezete mellett akár egy egészséges, finom, helyi különlegességgel gazdagabban térhetünk haza.

A történelmi Őrség falvaiban közel száz éves hagyományra tekint vissza az olajtök termesztése. A tökszűret szeptember végén, október elején volt. A magot a szántófüldön kiszedték, szárogatták és a hosszú téli estéken került sor a köpesztésre,

Trianoni emlékkereszt

mely egyben társas alkalmakat is jelentett az asszonyok, leányok számára. A héjától megfosztott száraz magot a majd minden faluban lévő „tökmagolajütőkbe” vitték és ott, sajtolás során csorgott az edénybe az olaj.

Az „Őrség aranyának” is nevezett tökmagolajat héj nélküli tökmagból, régi, hagyományos, házi eljárással készítik. A magot pirítják, majd az Őrségre jellemző sajtolási technikával kinyerik belőle az olajat. Az eredeti hagyományos őrségi tökmagolajhoz nem kerül semmilyen más zsír vagy olajszármazék, az csakis a préselt tökmagból nyert 100%-os magolaj. Az igazi őrségi

tökmagolaj ízben és hatásában is különbözik a hasonló termékektől. Az itt alkalmazott technológiánál az íz intenzívebb, aromásabb lesz, a piritás hőfokának szabályozásával (alacsonyabb hőfokú, de hosszabban tartó melegítés) pedig selymesebb, fűszeres, dióra emlékeztető különleges ízvilággal rendelkezik. A gasztronómia világában éppen ezért kiemelt jelentőséggel bír az „Őrségi tökmagolaj”. A helyi tökmagolaj ünnepe a rendszeresen megrendezésre kerülő Őrségi Tökmagolaj Fesztivál. Az Őrségi tökmagolaj 2014-ben elnyerte a „hagyományok-ízék-régiók” (HÍR) védjegy használati jogát.

Őrségi tökmagolaj

KÁRPÁTALJAI MAGYAR ÉRTÉKTÁR

Kárpátalja bővelkedik magyar értékekben, a Külhoni Magyar Értéktárba több kárpátaljai jellegzetesség is bekerült, amelyek megjelenítik Kárpátalja szellemi, kulturális, tárgyi örökségét.

A Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület 2012-ben kezdte meg a külhoni nemzeti értékek gyűjtését 4 járás (Nagyszőlős, Beregszász, Munkács és Ungvár) 90 településén. Ezen adatbázis alapján 2013 márciusában a Kárpátaljai Értéktárbizottság összeállította a Kárpátaljai Értéktárat, melyből 6 fontosnak tartott tárgy, szellemi kincs került felterjesztésre a MÁÉRT felé. A szakbizottság jóváhagyása után kerültek az „örökségek” az értéktárba, melyből hárommat be is mutatunk most.

Vereckei emlékmű

895-ben a honfoglaló magyarok többsége a Vereckei-hágón keresztül érkezett a Kárpát-medencébe. Az 1896-ban, a millennium évében állított honfoglalási emlékmű a csehszlovák korszakot (1920-1939) még átvészelt, az 1940-es évek második felében azonban a rajta elhelyezett emléktáblákat leverték, majd az 1950-es évek közepén az egész emlékművet szétbontották. Évtizedekkel később, 1996-ban kezdtek hozzá Matl Péter szobrászművész tervei alapján egy új honfoglalási emlékmű elkészítéséhez, melyet 2008-ban avattak fel. Az emlékmű a Kelet és Nyugat közötti kaput jelképezi. Hét tömbből áll, amelyek a Kárpátokon átvonuló hét honfoglaló törzset szimbolizálják. A „kapu” nyílásában a vérszerződésre emlékeztető oltárkő található.

Vereckei-hágó, Honfoglalási emlékmű

A Vereckei-hágó az egyik legismertebb földrajzi név népünk történetében. Ugyanakkor nekünk, magyaroknak, nem egyszerűen földrajzi név vagy sima történelmi emlékhely. Olyan szent helyünk, mely a honfoglalás mellett népünk európaivá válását, az egész magyar történelmet jelképezi.

Salánki hordó

Az egykori Ugocsa vármegyei Salánkot a kárpátaljai hordókészítés fellegvárának tartják. Valaha több mint száz bodnár műhelyében készült itt hordó.

Az apáról fiúra szálló mesterseget még ma is jónéhányan gya-

korolják a településen. A salánki mesterek főleg magyar típusú, vagyis kerekded boros-, ecetes- és káposztáshordókat, kádakat, szaunába való favödröket és virágdézsákat készítenek, salánki különlegességnek mondhatjuk a kerek vagy ellipszis formájú asztali kishordókat. Ezek közül is leghíresebb az úgynevezett „háromfenekű”, vagy másképpen „kéthasú” azaz kétrekeszes kishordó, melyből ugyanazon a csapon keresztül folyik a vörös- és fehérbor, illetve a pálinka-víz páros. A salánki kádárok szinte kizárólag helyi tölgyfából, elsősorban a tömörebb fájú, helyi mocsári tölgyből dolgoznak.

Salánki hordó

Beregi szőttes és hímzés

A magyar parasztság gazdálkodásában hosszú évszázadokon keresztül igen jelentős szerepet töltött be a kender és a len finom rostjainak fonallá fonása, majd ennek vászonná, textiliává szövése. Az egykori Bereg és Ugocsa magyarlakta falvaiban nagy hagyománya volt a szövés-fonás mesterségének. Sajnos a legtöbb településen e nagy múltú háziipar mára elsorvadt. A kendertermesztés megszűnésével a szövés legjobb esetben is a rongyszőnyegek készítésére korlátozódik. Kivételt képez Nagybereg környéke, ahol a múlt század második felében a helyi vezetőség üzleti lehetőséget látott e háziipar megőrzésében. Ennek köszönhetően a beregi szőttes nemcsak fennmaradt, de a helyi magyarság egyik legnagyobb értékévé vált. A szövősékek ismét lekerültek a padlásról, hogy a leánygyermek számára megszöjék a stafírungot, amelynek összetétele mára módosult; a szőttesek mérete

Beregi szőttes

a mai lakberendezési igényekhez igazodik. Beregvidék jellegzetes terméke a gazdag mintavilágú beregi keresztzemes hímzéssel készült kézimunka. A legrégebből fennmaradt beregi hímzés 1668-ban készült. A beregi asszonyok a kender- vagy lenvászon alapanyagú kendők és abroszok hímzésekor egészen az 1930-as évekig leginkább piros és kék vagy piros és fekete színeket használtak. A minták egy része (virágok, állatfigurák) más magyar vidékekre is jellemzőek. Ezek közül leggyakoribb a rózsza, szegfű, tulipán, lóhere, gránátalma, liliom ábrázolása. Vannak ugyanakkor egyedi minták is, mint ami-

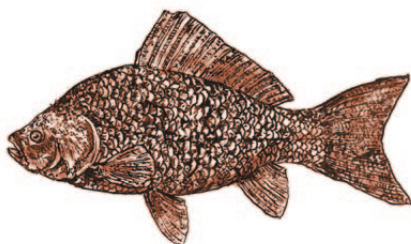
lyen a makkos, farkasnyomos, a Rákóczi-mintás.

A hagyományörzőknek köszönhetően a beregi szőttes és hímzés fennmaradt, sőt reneszánszát éli. Hrivnák Tünde divattervező, a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület elnök asszonyának, Molnár Eleonórának megtisztelő felkérésére újraálmodta a kárpátaljai beregi szőtteset. A gyönyörű és elegáns BY ME Treasure kollekción minden egyes darabját eredeti kárpátaljai szőttes díszíti. Az exkluzív és egyedi, lenyűgöző kollekción világszinten egyedülálló, amelyet Magyarország és Ukrajna mellett bemutattak már az Amerikai Egyesült Államokban is.

ÜNNEPI RECEPT

Halászlé Felsőbüki Nagy módra

Vas megye több településén – Bük, Sitke, Egyházashetye, Kemenespálfa – is rendelkeztek birtokkal a Felsőbüki Nagy család tagjai. A hetyei-ág utolsó szakácsnőjének kézzel írott receptes könyvéből származik az alábbi, egyszerűen elkészíthető halleves recept:
Két nagy fej vöröshagymát apróra, 15 dkg füstölt szalonnát apró kockára vágunk és 1 evőkanál zsíron elkezdjük pirítani.

Mikor a szalonna és a hagyma is üveges lett, adjunk hozzá egy púpozott evőkanál őrölt pirospaprikát. Engedjük fel kb. 2,2 liter forró vízzel, majd rakjunk bele négy közepes burgonyát, mokkacukor nagyságúra vágva. Amikor a krumpli puhulni kezd, adjuk hozzá a halszeleteket (4-5 darab ponty vagy harcsa) és még főzzük óvatosan 10 percig. Tálaljuk finom, házi kenyérrel.

FELHÍVÁS Vas megyei ételek

Kedves Olvasóink!

Kötetbe szeretnénk gyűjteni a megyénkre legjellemzőbb ételeket. Arra kérjük Önöket, hogy küldjék el nekünk lakóhelyük, tájegységük azon ételeinek a receptjét, melyeket igazi vasi ételnek tartanak! A recepteket a következő címen várjuk: e-mailben: vasmegye@vasmegye.hu, levélben:

Vas Megyei Önkormányzat
„Vasi ételek” 9700 Szombathely,
Berzsenyi Dániel tér 1.
Beküldési határidő:
2023. február 15.

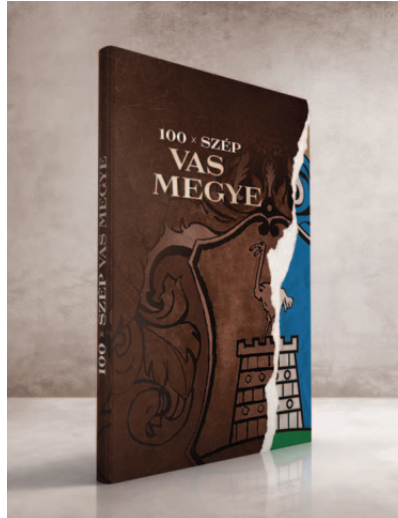

„KÖZÖS JÖVŐNK VAS MEGYE” PROJEKT

A TOP-5.3.2-17-VSI-2021-00001 azonosítószámú projekt célja, hogy tudatosabbá váljanak a helyi és térségi közösségek, elterjedjen az öngondoskodó képesség, kibontakozzon a helyi és területi identitás. Megvalósítása a Vas Megyei Önkormányzat konzorcium-vezető mellett a Vas Megyei Tudományos Ismeretterjesztő Egyesület, valamint a Hegypásztor Kör partnerek bevonásával történik.

A Vas Megyei Önkormányzat a projekt keretében Roadshow-sorozatot tart a megyében a megyei identitás témakörében, a közművelődés, kultúra területén tevékenykedő intézmények, önkormányzatok és civil szervezetek képviselőinek. A program a megye összes járásában kiváló lehetőséget biztosít együttműködések kialakítására, erősítésére. Ennek során kistélepeleéseken dolgozó közművelődési szakemberek is bemutatják terepen végzett munkájukat, jó és bevált gyakorlataikat, mellyel egyedülálló lehetőség nyílik arra, hogy egymás munkájából tanuljanak, munkájukhoz további erőt és ihletet merítsenek.

A projekt keretén belül jelent meg a **100xszép Vas megye** című kötet, amelyben helyi és helyi kötődésű ismert művészek, politikusok, közéleti személyiségek írnak Vas megyéhez fűződő kapcsolatukról. A könyv célja ezzel a megyei identitás erősítése. A Vas Megyei Önkormányzat és a Szülőföld Kiadó gondozásában megjelent kötetet Majthényi László szerkesztette.

A projektnek köszönhetően több videó és kisfilm is készül(t) a Vas Megyei Értéktárban szereplő értékekről, amelyek által szélesebb körben válnak ismertté ezen értékek.

Kiadásra kerül ismét 2023 elején a Vas Megyei Értéktár kiadvány, amely már tartalmazza a 2022-ben megyei értékévé nyilvánított új értékeket, többek között az acsádi Márk Rosariumot, a Döröskei mérleggyűjteményt és a Velemi gesztenyeünnepet is.

A Vas Megyei TIT programjai ketős fókusszal valósultak meg az elmúlt hónapokban. Induló program egy tudásbővítő workshop-sorozat volt, ahol a résztvevők elsajátították a közösségfejlesztés és közösségépítés sajátosságait, elméleti és gyakorlati eszközeit. Elsősorban a közösségfejlesztésben résztvevőket célozták meg, hogy a megszerzett tudást saját közösségükben is képesek legyenek alkalmazni, ezáltal pedig megmaradhassanak azok az értékek, melyek a genius locit, a „hely szellemét” megőrizhetik a megye települetein.

Közösségi akciók során az érdeklődők megismerhették a gyümölcsstermesztés mint helyi érték elméletét, betekintést nyerhettek a kertgondozásba. Túraismereti előadást is szerveztek, ahol a résztvevők módszertani ismeretekkel gazdagodtak, elsajátíthatták azokat az alapokat, melyekkel saját túra szervezésére is képessé váltak. Kerékpár- és gyalogtúrákat valósítottak meg, ahol a résztvevők aktív

szabadidő-eltöltés keretében szerveztek ismereteket a megyében található természeti és kulturális értékekről. Az Acsádon szervezett fotós szakkörön megörökítették a résztvevők azokat a helyi értékeket, melyekkel bemutatathatóvá válik egy kisközösség identitása. Az itt készült fényképeket a megye különböző településein, utazó kiállításokként mutatják be. Október végén került sor egy egyetemis-

táknak szervezett, kreatív gondolkodást segítő alkotótábor megvalósítására, ahol marketinges, közösség-szervező vagy közgazdász hallgatók együtt dolgoztak e szakmák felmerülő problémáinak megoldásán, melyek erősíteni tudják a helyi identitást.

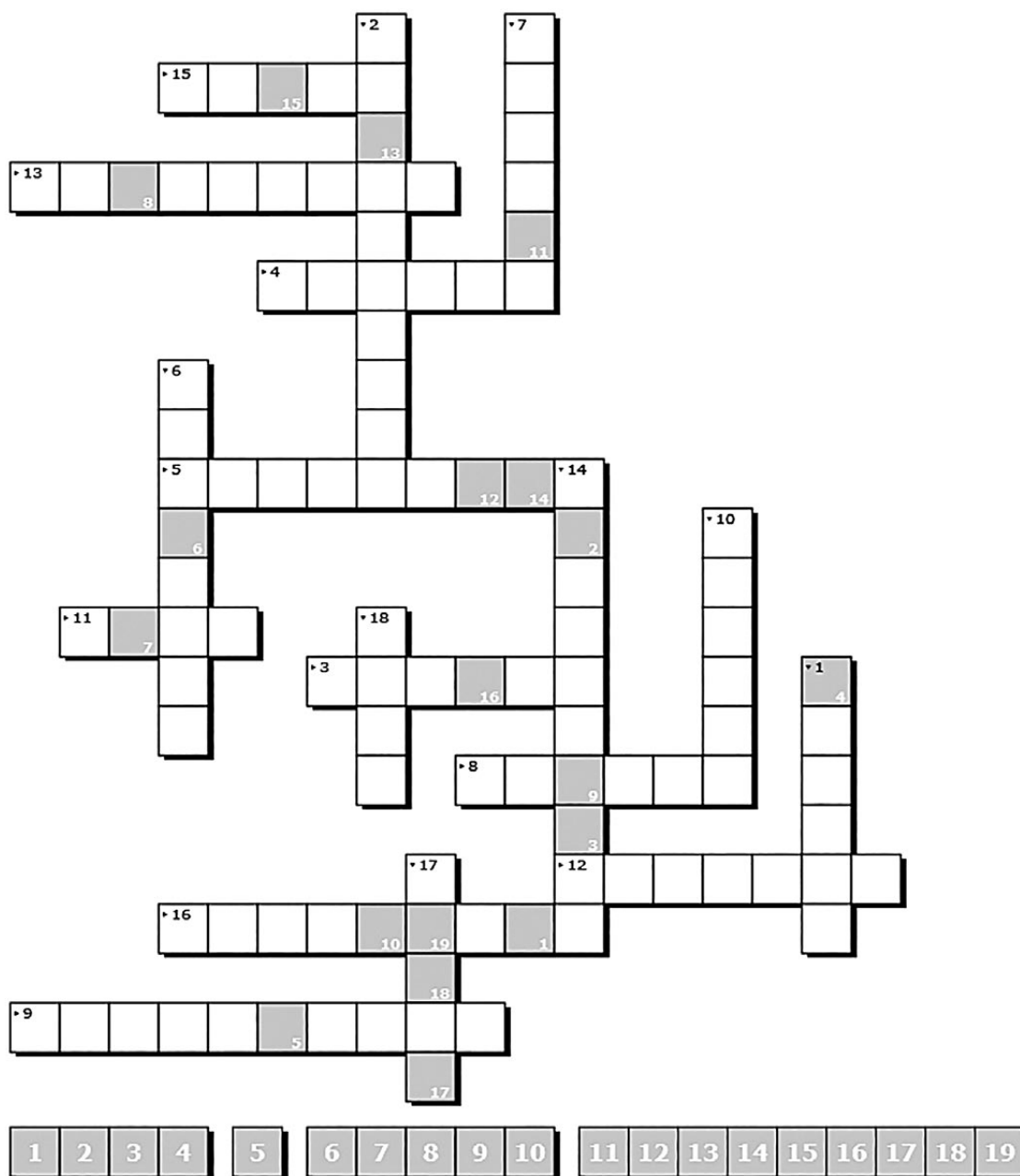
A Hegypásztor Kör három településen, Acsádon, Csemeszkopácson és Rábapatyon szervezett kö-

zösségi programokat, fókuszálva az adott településen fellelhető értékekre. Acsádon a Márk Gergely rózsanemesítő hagyatékát ápoló Márk Rosarium - rózsakert - három alkalommal nyitotta meg kapuit, ahol helytörténeti séta, gasztronómiai kóstolók, kézműves családi műhelyek alkották a rendezvények gerincét. Csemeszkopácson az első akció a Bakterháznál zajlott. A közlekedési emlékhelyen e-rolerezéssel, kerékpáros ügyességi pályával, részleg szemüveggel várták a szervezők a családokat. Augusztus 20-án vidám hangulatú családi napot tartottak a Faluháznál, befejezésül pedig szeptember 24-én múzeumi családi napot szervezett az egyesület. Rábapatyon a falu központjában található termelői piac adott otthont az eseményeknek. Első alkalommal fűszernövény szigetet alakítottak ki raklapokból készült magaságban a település lakói, önkéntesei. Gombatermékek kóstolója és bemutatója, gyerekeknek szóló báb-színházi előadás színesítette a délelőttöt. Második alkalommal textiltők-készítés várta az ügyes kezű alkotókat és gasztronómiai élményben sem volt hiány, igazi vasi dődöllét kóstolhattak a látogatók és homoktövisből, feketeberkenyéből, feketeribizliből készült chatnikat, présleveket, szörpöket, lekvárokat is megízlelhettek a piacozók.

A projektnek köszönhetően közösségi, térségi, megyei és települési identitást erősítő események valósultak meg, melyek által fejlődött a közösség egymás iránti felelősségtudata.

A projekt keretében tervezett programok kétharmada valósult meg eddig, így azok 2023-ban is folytatódhatnak.

1. A Ság hegy anyaga
2. A Jeli Arborétum mesés elnevezése
3. Erre a célra használták századokig a szentgotthárdi katolikus templomot
4. Vármegyénk központja volt 1578-ig
5. Ők állnak őrt tucatnyian a jáki templom kapujában
6. Ezzel az eljárással nyerik ki a tökmagból a zsiradékot
7. Másképpen: pacsirta. Egy őrségi szer is őrzi nevét
8. A szombathelyi székesegyház elnevezése erre a nyári munkára utal
9. Pünkösdi fesztivált is, betlehemes találkozót is láthatunk a településen
10. Ezerhangú költősenink (Sándor)
11. A XX. század vasi sportolója (Géza)
12. Éliás és Tóbiás kedvenc étele
13. Tréfás álesküvő és multság farsang farkán Vas megyében
14. A legnépszerűbb sportág Körmenden
15. Kiváló vízminőségű, jó pisztrángozós patak megyénkben
16. Nyugat-magyarországi peremvidék legnyugatibb középtája, Győr-Moson-Sopron és Vas megye területén
17. Az 1848-as szombathelyi 16 pontja ennek szabadságát kívánta
18. A répcelaki medvék kedvenc eledele

Kiadó:
Vas Megyei Önkormányzat

Felelős kiadó:
Majthényi László, közgyűlési elnök

Felelős szerkesztő:
dr. Balázs Péter, megyei jegyző

Főszerkesztő: Briski Judit

A lapszám elkészítésében közreműködött:
Őri Istvánné, dr. Palotai Péter,
Molnár Eleonóra, Molnár Barbara

Fotók:
Cseh Gábor, Molnár Eleonóra,
Perl János, Zsigmond László,
vasmegyeiertektar.hu
Burgenlandi Magyar
Kultúregyesület

Nyomdai munkák: Kajt-Art Kft.

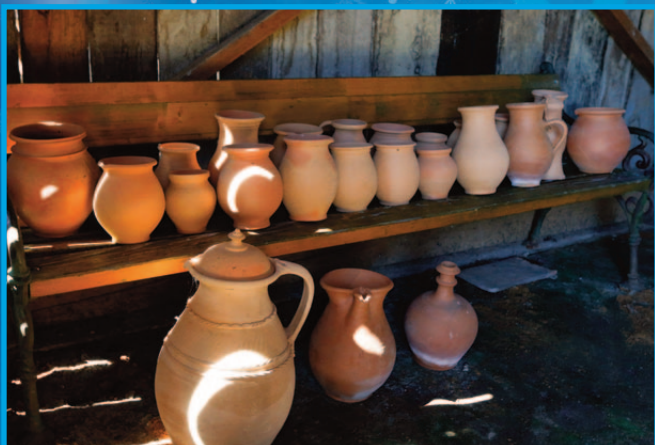

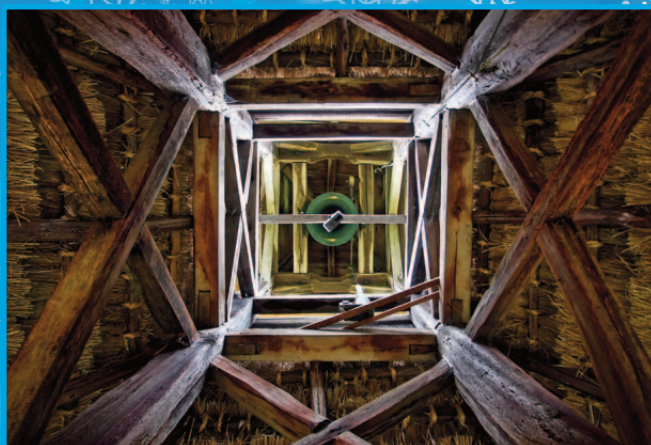
Szócei tőzegmohás láprét

Bérbaltavári őszállat régészeti lelőhely

Az őrési fazekasság hagyománya

A paukászi harangláb

A Szentgotthárdi csata emlékének ápolása

Csempezkopácsi templom

SZÉCHENYI 2020

Jelen kiadvány a TOP-5.3.2-17-VS1-2021-00001 azonosítószámú, Közös jövőnk Vas megye elnevezésű projekt keretében valósult meg.

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE